

Liz Fenwick

Het huis op de kliffen

Twee zussen worden uit elkaar gedreven door
een verraad dat generatieslang doorwerkt

ISBN 978-90-225-8120-9
ISBN 978-94-023-0938-6 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Returning Tide*
Vertaling: Monique Eggermont
Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign, München
Omslagbeeld: © Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2017 Liz Fenwick
© 2017 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Het citaat uit *Julius Caesar* van Shakespeare is afkomstig uit de vertaling van H.J. de Roy van Zuydewijn.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor mijn ouders Jim en Kay... die me hebben geleerd dat het in
de liefde niet gaat om wat je zegt, maar om wat je doet*

*Er is een tij in het bedrijf van mensen,
Dat hun, bij vloed genomen, voorspoed brengt;
Wie deze mist, blijft heel zijn levensreis
Vastzitten op een zandbank van ellende.
Op zulk een hoge zee gaan wij nu voort,
En moeten met de stroom mee als hij komt,
Of 't schip zien stranden.*

SHAKESPEARE, JULIUS CAESAR, VIERDE BEDRIJF, DERDE TONEEL

EB

*Het tij komt op, het tij neemt af
De avond valt, de wulp roept*

H. WADSWORTH LONGFELLOW,
THE TIDE RISES, THE TIDE FALLS

Windward, Mawnan Smith, Falmouth, Cornwall
12 september 1945

De feesttent voor de bruiloft was klein maar overbodig. Onder de strakblauwe hemel wuifden de tarwearen in de zachte oostenwind op de akker ernaast, maar de zee zwol als de buik van mijn zusje. De oorlog was voorbij. Ze was net getrouwd en geen dag te vroeg, want je begon het al te zien. Haar bruidegom, een knappe man in zijn Amerikaanse kapiteinsuniform, stond ongemakkelijk naast haar met zijn hand op haar rug. Hij tuurde in de verte, alsof hij iets zocht, iets wat hij was kwijtgeraakt. Zijn onschuld, waarschijnlijk. Uiteindelijk zouden ze naar Amerika vertrekken en als het lot mij gunstig gezind was, zou ik mijn zus nooit meer zien.

Met mijn hand aan de parels om mijn hals draaide ik me weg van het bruidspaar, toen mijn vader met zijn fototoestel naar me toe kwam. Zijn handen trilden. ‘Neem jij de foto voor me.’

Ik sloeg mijn armen over elkaar.

‘Doe het,’ blafte hij alsof hij de troepen commandeerde. Uit zijn uniform bleek dat hij hoger in rang was dan ik. Hij was majoor bij de landmacht, terwijl ik onlangs bij de marine was afgezwaaid. Hij had een functie en ik dobberde doelloos rond op het water, klaar om me mee te laten voeren door het getij, maakt niet uit waarnaartoe, zolang het hier maar ver vandaan was.

Ik richtte de camera op het bruidspaar, maar keek niet door de zoeker. Ik wilde hen niet zien in de perfecte omlijsting van de septemberzon. In plaats daarvan tuurde ik boven de camera uit naar het huis. Tot voor kort was Windward ondanks de oorlog een gelukkige,

veilige plek geweest. Ik drukte op het knopje, de camera klikte. Ik gaf hem terug aan mijn vader en liep weg. Mijn taak zat erop. Ik had genoeg gedaan.

Voor me glinsterde het water in Falmouth Bay. Daarbeneden was het eb, waardoor de rotsen te zien waren die een gevaar vormden voor elke boot die zonder zeekaart bij hoog water naar de kust wilde varen. Mijn zusje was de romantische van ons twee. Ze had het altijd over de liefde.

Liefde. Wat was ik bedrogen.

Op een avond had ik in het Savoy in Londen de knapste Amerikaanse luitenant ooit ontmoet. Al na één blik in zijn grote blauwe ogen was ik compleet van de kaart, en mijn kompas raakte totaal van slag. Alles werd anders.

1 mei 2015

Ik vouwde de zakdoek op waarmee ik mijn ogen had gebet en liet mijn vingers over het borduursel gaan. Lelietjes-van-dalen. De geur van de bloempjes die net uit waren, zweefde door de warme lucht. Hoe vaak ik door de jaren heen ook de wortelstokken had weggehaald, elk jaar keerden de bloemen als ongewenst onkruid terug. Voor me staken mijn kleindochter Peta, haar verloofde Fred Polcrebar en mijn kleinzoon Jack stokken in het grasveld op de plek waar over een paar maanden de feesttent zou komen. Ze wisten niet hoe belangrijk die datum was. Deze meidag was een voorbode van zomerse warmte, terwijl op 12 september 1945 de zon, hoe warm ook, al iets van koelte voorspelde.

Peta was een stralende bruid in spe en Jack, haar overbezorgde broer, was nerveus en onzeker over elk besluit. Hij hoopte dat Peta daardoor van gedachten zou veranderen en tot inkeer zou komen. De liefde vertroebelde volgens hem haar geest en ze was te jong. Ik wist heel goed dat dit soort dingen hun beloop moesten hebben, zoals altijd. Ik had de gebeurtenissen van al die jaren geleden kunnen tegenhouden, maar wat zou me dat voor goeds hebben opgeleverd?

‘Hoe ziet het er van daaraf uit, mevrouw Rowse?’ Fred ging recht-op staan en trok zijn brede schouders op.

‘Goed, maar zeg alsjeblieft Elle.’

‘Dat kan ik niet.’ Hij kwam met een grote grijns naar me toe en zag er veel jonger uit dan zijn drieëntwintig jaar.

‘Waarom in vredesnaam niet?’

‘Het voelt niet goed, meer is het niet.’

‘Omdat ik zo oud ben.’ Ik schoot in de lach toen ik zag hoe geschokt hij keek.

‘Nee.’ Hij keek weg van mijn gerimpelde gelaat.

‘Leugenaar. Je kunt Elle of grootmoeder tegen me zeggen, maar niet mevrouw Rowse. Kies maar. Je bent nu familie.’

Jack kuchte toen hij met grote stappen naar me toe kwam. Zijn fraaie mond was van afkeuring verwrongen en zijn vuisten waren gebald. Je kon altijd duidelijk aan hem zien wat er in hem omging.

‘Praat met haar,’ fluisterde hij.

‘Vind jij dat de tent daar niet goed zou staan?’ Ik trok een wenkbrauw op en keek naar de stokken in het gras.

‘Zeg nu niet dat u haar kant kiest.’ Hij bleef zachtjes praten, zodat Fred en Peta hem niet konden verstaan.

Ik onderdrukte een glimlach. ‘Ik wist niet dat ik een kant moest kiezen.’

‘Ze zijn te jong.’

‘Veel mensen trouwen nog jonger.’ Twintig meter voor me uit stond Fred te lachen om iets wat Peta had gezegd.

Jack stopte zijn handen in zijn zakken. ‘Daardoor is het nog niet goed te praten.’

Ik dacht na. Hij zou dit niet moeten doen. Bezorgdheid om het geluk van zijn zusje was één ding, maar dit was iets anders. Het zat dieper. Dit had te maken met zijn verleden, zijn ouders.

‘U gelooft ook niet in de liefde.’ Hij snoof minachtend en ik glimlachte omdat hij zo nukkig deed.

‘Ik ben twintig jaar gelukkig getrouwd geweest met je grootvader.’ Ik wilde Jack even aanraken, maar hij was te ver van me af gaan staan.

‘Ja, maar u was in de veertig.’

‘Maakt dat iets uit?’

‘Jazeker.’ Hoofdschuddend liep hij het huis in.

Peta sloeg met de hamer de laatste stok in het gras. Ze straalde zelfvertrouwen uit. Ze wist wat ze wilde en ze ging op haar doel af met een zekerheid die me jaloers maakte. Fred pakte haar hand en drukte een kus op haar voorhoofd. Liefde van jonge mensen. Waarachtig, puur. Konden ze het tegen de verwachting in volhouden?

Ik draaide me om naar de indrukwekkende voorzijde van Windward, die uitkeek op de baai. Het was ooit een gelukkige plek geweest. Ik had gedacht dat alles was veranderd met Andrew en mij, maar duisternis sluimerde in de onverlichte hoekjes om onverwacht toe te slaan. Op dit moment leek elke onwrikbare steen op zijn plaats te worden gehouden met specie die bestond uit verdriet en verlies. Toen ik Jacks gestalte door het raam van de zitkamer zag staan wist ik dat het niet alleen mijn eigen verdriet en verlies waren, maar ook die van deze generatie.

Peta bleef staan onder de bomen en plukte een lelietje-van-dalen. Ze rook eraan en haar gezicht lichtte op. Ze draaide zich om en kwam naar me toe met het tere steeltje dat getooid werd door sneeuwwitte klokjes. ‘De terugkeer van geluk,’ zei ze toen ze het aan me gaf. Daarvoor was het veel te laat. Rust, meer verlangde ik niet.

5 mei 2015

Peta wierp me van de andere kant van de kamer een berouwvolle blik toe, en ik keek boos terug. Ze wist dat dit het laatste was waar ik aan wilde meewerken, maar ik zat op de bank en er werd een camera op me gericht. Daar zat ik met gekruiste enkels, rechte schouders en kin omhoog, zoals dat altijd van mijn grootmoeder had moeten. Windward voelde nog steeds meer als het huis van mijn oma dan van mij, ook al was ze al negenenzestig jaar dood. In al die tijd was er weinig in het huis veranderd.

De jonge vrouw van de BBC schraapte haar keel en leek schrikba-

rend opgewonden over haar gesprek met mij. ‘Mevrouw Rowse, deze foto van u is genomen op de dag van de bevrijding.’ Ze liet me een glanzende afdruk zien. Het was een foto van een vrouw in marine-uniform in de armen van een vliegenier. De glimlach van de vrouw zou de skyline van heel Londen hebben kunnen verlichten als de skyline achter hen voor het eerst in jaren niet al licht genoeg was geweest.

Ik kende dat gezicht, die lach, die ogen.

‘Het is een prachtige foto,’ zei de jonge vrouw, ‘die heel goed het gevoel van vreugde weergeeft.’

Ik knikte. Het was een malle foto en het stoorde me dat mijn hoed scheef op mijn hoofd stond.

‘Was die man uw vriend? Uw verloofde?’

‘Nee.’ Ik pakte met een trillende hand de foto van haar aan.

‘Kende u hem?’

‘Nee. De oorlog in Europa was voorbij en net als iedereen wilde ik dansen, zingen, feestvieren.’ Die avond hing het geluk in de lucht. Althans, voor de meeste mensen. De jonge vrouw bestudeerde de foto en ik kon zien dat ze in zichzelf een fantasie bedacht, maar het verhaal op de foto was een leugen. Het liet domweg een moment zien vlak voordat alles veranderde. Ik haalde diep adem en maakte daarbij een vreemd zuigend geluid.

‘Echt een prachtige foto.’ Ze keek me aan alsof ze probeerde het verband te zien tussen de uitgelaten vrouw op de foto en de oude vrouw die voor haar zat. Het enige wat na al die jaren nog vrijwel hetzelfde was, was mijn neus. De ogen straalden niet meer en waren niet meer zo diepbruin. De tijd had verder alle gelijkenissen veranderd.

‘Foto’s zijn zelden wat ze lijken.’ Ik gaf haar het afdrukje terug.

Ze fronste haar wenkbrouwen en legde hem op de tafel. ‘Het is een foto die vreugde laat zien op de dag van de bevrijding.’

‘Dat is zo.’ Ik wendde mijn gezicht af. Op de tafel bij het raam stond in een zilveren lijstje een foto van mijn moeder die in een elegante pose in de tuin van Windward zat. Op de foto was niet te zien

hoe erg ze eraan toe was – ze leefde vrijwel helemaal in haar eigen wereld. Het zonlicht dat op dit tijdstip van de dag binnenviel bescheen het dunne laagje stof op de gepolijste, notenhouten tafel. Ik kon me niet herinneren wanneer ik voor het laatst de meubels had afgestoft of gewreven. Waarschijnlijk deed iemand anders dat.

‘U was duidelijk dolblij dat de oorlog afgelopen was.’

‘Ja.’ Ik keek de andere kant op.

‘Vertelt u eens over uw oorlog. Het is zo belangrijk om dat te horen uit de mond van degenen die hem zelf hebben meegemaakt.’

Over een paar dagen was het zeventig jaar geleden dat Europa bevrijd was. Het was inmiddels geschiedenis, en ze wilden het blijven gedenken voor het nageslacht zodat het verleden niet vergeten werd. Maar sommige dingen konden beter vergeten worden, en mijn oorlog was daar een van.

‘Ik meen dat u op de HMS Attack hebt gewerkt.’

Ik knikte; ze had zich goed voorbereid.

‘Kunt u me vertellen hoe het was als telegrafist bij de marine?’

Ik rechtte mijn rug en dacht terug aan de balletjuffrouw die mijn oma in dienst had genomen om ervoor te zorgen dat mijn zus en ik de juiste houding aannamen. Alles hadden we samen gedaan. Toen we klein waren, gedroegen we ons precies hetzelfde. Zo erg dat niemand ons uit elkaar kon houden.

‘U noteerde berichten van de schepen.’

Ik concentreerde me op de verslaggeefster, terwijl beelden door mijn hoofd zweefden. Het waren eigenlijk fragmenten, kiekjes uit het verleden, alsof ik een fotoalbum doorbladerde – maar toen ik dat doorkreeg sloot ik het album voordat het verderging.

‘Ik weet dat dit moeilijk voor u moet zijn.’

Het tikken van de klok op de schoorsteenmantel... kort lang, kort lang... -- / --, de letter ‘A’, steeds opnieuw. Ik deed mijn ogen wijd open. Ze had geen idee.

‘Het is belangrijk dat we uw verhaal horen. Hebt u al eerder over uw ervaringen gepraat?’

‘Praten? Dat konden we niet.’ Vertelden ze jongeren tegenwoordig niets?

‘Het is belangrijk dat u het mij, dat u het ons vertelt, voordat het verloren gaat.’

‘Sommige dingen kunnen beter verloren gaan.’

Ze fronste haar wenkbrauwen. ‘Ik weet dat u tijdens Operatie Tiger dienst had, op de dag dat de Duitse torpedoboten het konvooi van de Amerikaanse strijdkrachten tijdens hun voorbereiding op D-Day aanvielen.’

Ik sloot mijn ogen. Dus dat wilde ze weten. 28 april 1944. Dat was mijn oorlog. De laatste woorden van stervende mannen. Zelfs nu nog hoorde ik ze ergens in mijn hoofd, eerst zacht en daarna harder. Ik had jarenlang geprobeerd ze het zwijgen op te leggen, ze buiten te sluiten. De verslaggeefster dacht dat ik me dat zou willen herinneren, dat ik dat boven wilde halen. Hun pijn, hun angst en hun laatste woorden. *Help ons*. Ik kon het nog horen /... .. Mijn vinger bewoog op en neer om de morsecode in te tikken. Ik opende mijn ogen en staarde haar aan. ‘Daar wil ik het niet over hebben.’

De verslaggeefster perste haar lippen op elkaar. ‘Ik begrijp dat het pijnlijke herinneringen zijn.’

‘Je hebt geen idee.’

‘Posttraumatische-stressstoornis,’ zei ze.

Ik keek haar met half dichtgeknepen ogen aan. ‘Wat?’

‘Hebt u het er na die dag ooit met iemand over gehad?’

‘Nee.’

‘Waarom niet?’

De wereld van tegenwoordig. Over alles wordt gepraat. De televisie en de kranten onthalen me op details over het seksleven van iedereen, alsof mij dat interesseert. Niets is privé en ze willen steeds maar dat alles perfect wordt, maar niets is perfect. Dat is ook niet de bedoeling. ‘We spraken er niet over op grond van de Wet geheimhoudingsplicht en het risico van een krijgsraad.’ Ik stond op, liep naar het raam en zag mijn spiegelbeeld in de ruit. Een oude vrouw staarde terug. De klok praatte tegen me en bracht alle morsetekens in herinnering. Dat was de taal van mijn oorlog en die wilde ik niet horen.

‘Ik ben bang dat ik je niet kan helpen.’

Stemmen weerkaatsten van de tegelvloer in de hal. Wat was er gebeurd met het Turkse tapijt dat vroeger de geluiden dempte als er mensen binnenkwamen? Dat was maar een detail dat veranderd was. Mijn grootmoeder was dol geweest op dat tapijt met zijn rijke, volle kleuren. Onder invloed van het felle zonlicht dat vaak in de hal binnenviel, waren de kleuren enigszins verbleekt. Het kleed was versleten geraakt op plekken waar al die jaren vele voeten overheen hadden gelopen, ook van de betalende gasten. Ik glimlachte. Zo was Andrew mijn leven weer binnengekomen, over dat tapijt.

De warme kleur van het tapijt had een contrast gevormd met het strenge zwart-wit van de tegelvloer. Het was niet bepaald een praktische vloer voor een landelijk gelegen huis dat door akkers werd omgeven. Moddervoeten waren moeilijk van de witte tegels te verwijderen toen we geen hulp meer hadden die de vloer dagelijks schrobde. Grootmoeder had de tegels uitgekozen zonder erbij na te denken dat er ook een leven bestond zonder huishoudelijke hulp. Ik lachte toen ik me iets herinnerde: laatst was ik over het tapijt gestruikeld, waarna Jack het had opgerold en weggezet. Ik begreep waarom hij dat had gedaan, maar ik vond het vervelend om mijn zwakheden onder ogen te moeten zien.

‘Ging het naar tevredenheid?’ In Jacks stem die vanuit de hal mijn kant op zweefde hoorde ik geen emotie. Sinds ik een gehoorapparaatje droeg, was het moeilijker om geluiden buiten te sluiten. Doofheid had ook voordelen gehad.

‘Nee, niet echt.’ De verslaggeefster slaakte een zucht. ‘Ik neem aan dat we er wel iets mee kunnen als we er wat aan sleutelen, maar het zou fijner zijn geweest als ik meer te horen had gekregen.’

Jack lachte. Het was de lach die hij inzette als hij zich ergens vanaf wilde maken, de lach die ik zo goed kende. Hij bleef gesloten, afstandelijk. Zijn droge humor moest hem beschermen. De dood van zijn moeder had hem gebroken, en na de dood van zijn vader, nog geen jaar later, was hij helemaal kapot.

‘Ze beschikt over zeer waardevolle informatie. Ze is duidelijk nog bij haar volle verstand.’

Er viel een stilte waarin ik me voorstelde dat Jack zijn wenkbrauwen optrok en laatdunkend keek. Hij was een bondgenoot. Ik was de enige die hem begreep, al hadden velen het geprobeerd. Vrouwen vielen voor zijn voeten neer, maar hij liep over hen heen. Niet een van degenen die hadden geprobeerd hem te krijgen, had door de zwaar metalen kooi heen kunnen breken die hij dertien jaar geleden om zichzelf heen had opgetrokken. Hij gaf de liefde de schuld en ik begreep waarom. Ik deed dat ook, zij het om heel andere redenen. Alleen Andrew, Jacks grootvader, had zuurstof in mijn ijzeren kooi binnengelaten zodat ik af en toe wat lucht kreeg.

Liefde. Voor Jack stond liefde gelijk aan dood. Hij wilde het nooit meer riskeren. Voor mij stond liefde gelijk aan verlies.

‘Kunt u niet met haar praten?’ vroeg de verslaggeefster.

‘Ik stel voor dat u het morgen nog eens probeert,’ zei Jack.

‘Denkt u dat dat werkt?’ Haar stem steeg hoopvol.

‘Nee, maar dan hebt u het in elk geval geprobeerd.’

Ook al kon ik hen niet zien, ik voelde haar teleurstelling. Jack probeerde blijdschap en hoop te geven. Echt jammer dat hij die niet in zijn eigen leven kon toelaten. Het was zonde. Dat was wat mijn moeder me jaren geleden had gezegd op een van haar heldere momenten. *Laat het los*, had ze gezegd. *Maak het beste van wat je hebt*. Ik kon het nooit loslaten, maar uiteindelijk had ik iemand anders toegelaten, een klein beetje maar. Andrew was een geduldige, vriendelijke man geweest. Ik had geprobeerd een goede echtgenote en stiefmoeder te zijn.

‘Ik denk dat ze nog steeds last heeft van wat ze heeft meegemaakt.’ Ze kuchte.

‘Misschien, maar daar zal ze u niets over willen vertellen.’ Ik hoorde de voetstappen door de hal. ‘Van die generatie is ze niet.’

De deur viel dicht en Jack kwam de bibliotheek in. ‘U bent niet erg behulpzaam geweest.’ Een glimlachje rimpelde rond zijn mond en ogen. Hij was een knappe jongeman, in veel opzichten leek hij op zijn grootvader, zij het blond in plaats van donker.

‘Nee.’

Hij ging tegenover me zitten. ‘Ze had geen kwaad in de zin.’

‘Wat heeft het voor zin om haar te vertellen over mijn oorlogservaringen?’

Hij pakte de foto die ze had laten liggen en keek naar me op. ‘U bent zo mooi, oma.’

‘Was.’

‘Nee, nog steeds.’ Boven de foto uit keek hij naar me.

‘Zo zie ik er niet meer uit.’

Hij grinnikte. ‘Jawel hoor.’

‘Pf.’

‘Ouder, ja, maar die glimlach is nog hetzelfde, en die ogen, die neus.’ Hij stond op. ‘Wilt u die verslaggeefster helpen en een paar korte uitspraken voor haar opnemen?’

‘Dat is niet nodig. Dat is allemaal te lezen in de officiële verslaggeving.’

‘Dat is niet echt hetzelfde, toch?’ Hij bukte en drukte een kus op mijn voorhoofd.

‘Jij vindt dat ik het moet doen.’

‘U moet alleen doen wat u wilt,’ zei hij.

‘Ha.’

‘Het is uw keuze, oma.’ Hij liep naar de keuken. Straks zou het heerlijk ruiken in het hele huis. Op dit moment reflecteerde het licht van de tafellamp op de glanzende foto. De hele foto was geslaagd, zelfs mijn scheve hoedje. De fotograaf had die avond een ruime keuze gehad uit al die vrolijke beelden in Londen. Maar hij had mij gekozen, in de armen van een vliegenier.

Mijn oorlog. De zon scheen niet langer op de zuidkant van het huis. Hoewel ik hem niet kon zien, wist ik dat de keuken en de studeerkamer in zijn laatste stralen baadden voordat hij achter de hoge bomen onderging. Wanneer was mijn oorlog begonnen? Dat kon ik gemakkelijk bepalen, maar ik geloof dat er niet echt een einde aan is gekomen. Ik voel de gevolgen ervan nog elke dag.

We waren verhuisd naar Windward, toentertijd het zomerhuis van mijn grootvader, vlak nadat in 1940 het bombardement was begon-